

Brandpreventie en het resultaat van een gebrek aan preventie

Alain GEORGES¹

Inleiding

Enkele voorbeelden:

- Kerk van O.L.V. ter Rijke Klaren, 15 juni 1989
- Windsor Castle, 20 november 1992
- Wiener Hofburg, 26 november 1992
- Bretoense Parlement te Rennes, 4 februari 1994
- Gerechtshof Mechelen, 16 oktober 1995
- Abdij van Chimay, 18 april 1997
- maar ook de Bibliotheek van Los Angeles, 29 april 1986

Het vuur kan een gebouw en zijn inhoud in slechts enkele uren volledig vernielen. De zones die niet rechtstreeks door het vuur of de hitte worden getroffen, worden vaak vernietigd door rook, stof en neerstortend puin, evenals door de grote hoeveelheden water gebruikt voor het blussen van de brand. Na de brand kan het gebouw zijn structurele stabiliteit hebben verloren, kan het worden blootgesteld aan weer en wind, aan vandalisme, en kan het zelfs onherroepelijk worden beschadigd door de hoge residuele vochtigheidsgraad.

Het vuur vormt een dreiging voor alle gebouwen. Maar historische gebouwen worden gekenmerkt door een bijkomende dimensie, namelijk het definitief verlies van een uniek en onvervangbaar cultureel erfgoed, waarvan de bouwkundige en historische integriteit volkomen kan worden vernietigd, zowel door een ongeschikte brandpreventie als door het vuur zelf. Geen enkele verzekeringspolis kan een uniek erfgoed vervangen, een erfgoed dat nauwelijks werd beschadigd door oorlogen en gevechten en dat de tand des tijds heeft doorstaan, maar dat in de as werd gelegd door een sigarettenpeuk die achteloos op de grond werd gegooid.

Vanouds is de brandbeveiliging in gebouwen hoofdzakelijk gebaseerd op structurele ("passieve") maatregelen; de brand- en rookverspreiding worden immers voorkomen door bouwkundige elementen, zoals muren, deuren en vloeren. In historische gebouwen impliceert deze benadering in het algemeen een verbouwing van deze elementen met het oog op een zekere weerstand tegen brand. Dergelijke verbouwingen wijzigen echter de bouwkundige waarde van het geheel en leiden vaak tot het onaanvaardbare verlies van hun historische waarde.

Er kunnen zich specifieke problemen voordoen wanneer de bestemming van het gebouw verandert: een paviljoen op het platteland verbouwd als school of hotel, of nog, een kerk verbouwd als woning, als recreatiecentrum of als tentoonstellingsruimte.

¹ Directeur van de NVBB Parc scientifique Fleming – B-1348 Louvain-la-Neuve-Sud, tel +32.10.47.52.11, fax+32.10.47.52.70.

Men wordt het vaakst geconfronteerd met problemen wanneer het nodig is bijkomende trappen te installeren met het oog op de evacuatie. Een ander aspect van het probleem: het feit dat verschillende uitrustingen voor brandbestrijding, zoals aanwijzingsborden, noodverlichting, detectie-inrichtingen, en waarschuwings- en brandbestrijdingsmaterieel, niet passen in een historisch kader. Er kan dus een belangenconflict ontstaan, enerzijds de noodzaak om een adequate brandpreventie te voorzien, anderzijds de wil om het bouwkundig en historisch karakter van het gebouw te bewaren.

In dit geval is het noodzakelijk een logische en systematische aanpak van de brandbestrijding te volgen, en in het bijzonder van de evaluatie van de preventiecriteria, dit met het oog op de toepassing van doeltreffende, adequate en budgettair aanvaardbare normen inzake brandbestrijding. De analyse en evaluatie van de problemen die zich voordoen in een specifiek gebouw, maken het onmogelijk een gedetailleerde definitie te geven van het geheel van de nodige beveiligingsmaatregelen en -initiatieven voor het gebouw.

In sommige gevallen is het mogelijk een andere aanpak aan te nemen die de klemtoon legt op de branddetectie in een zeer vroeg stadium en op de onmiddellijke evacuatie van de plaats door de aanwezigen. Deze aanpak laat toe de conventionele normen inzake brandbestrijding te minimaliseren. Deze methode veroorzaakt geenszins een verzwakking van de veiligheidsmaatregelen, maar eerder de vervanging van deze maatregelen door een andere benadering, die meer is aangepast aan het specifieke karakter van het gebouw.

Men moet vanzelfsprekend een duidelijk onderscheid maken tussen de beveiligingsmaatregelen voor het beschermen van mensenlevens en die voor het beschermen van materiële elementen. De brandpreventiemaatregelen die worden genomen met het oog op de veiligheid van de aanwezigen in het gebouw, dragen in het algemeen bij tot het beperken van de materiële schade; in sommige gevallen moet men echter bijkomende maatregelen treffen om het risico op materiële schade aan het gebouw en zijn inhoud tot het minimum te herleiden.

Actieplan

1. Schriftelijk preventieplan met betrekking tot het gewone gebruik van het gebouw, maar ook de speciale gevallen.
2. Aanwijzen van een verantwoordelijke "brand" met een eventuele assistent voor grote gebouwen.
3. Uitwerken van een handboek inzake brandpreventie: strategie, opleiding, oefeningen, inspectie en onderhoud.
4. Gedetailleerde risicoanalyse met het oog op het formaliseren van een brandbeveiliging in overeenstemming met de bescherming van het historisch aspect van een monument.
5. Installeren van een adequaat en betrouwbaar detectie- en alarmsysteem.

6. Opstellen van een lijst van werken voor het verbeteren van de brandbeveiliging (compartimentering, scheiden van de risico's, evacuatiewegen, automatisch blussysteem,...)
7. Contact met de brandweerdiensten voor de reglementaire en organisatorische aspecten.
8. Opleidingsprogramma's voor het personeel inzake het gedrag bij brand (wie doet wat?).
9. Specifieke preventie voor eventuele woningen.
10. Specifieke preventieve bepalingen voor werkzaamheden, onderhoud en diverse evenementen.
11. Oprichten en opleiden van een eerste interventieploeg.
12. Uitwerken van reddingsplan in geval van ramp (salvage).
 - Voorafgaande planning voor verschillende scenario's
 - Lijst van de contacten
 - Voorafgaande contacten met de brandweerdiensten
 - Voorafgaande contacten met de politie
 - Bereikbaarheid van de pompen
 - Bluswatervoorraden
 - Bescherming van kunstwerken